משנה · אחרונים · פתח עינים · סדר טהרות

פתח עינים על משנה עוקצים

רבי חיים יוסף דוד אזולאי [החיד"א]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פתח עינים על משנה עוקצים

רבי חיים יוסף דוד אזולאי [החיד"א]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פתח-עינים-על-משנה-עוקצים/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ב 4
משנה א 4
פרק ג 4
משנה יב 4

פרק ב

משנה א

זתים שכבשן בטרפיהן וכו'. הרב חזון נחום האריך והעיר בלשונות רש"י בההיא דאמרו כי מטא רב יהודה וכו'. וכבר העיר על זה הרב באר שבע פרק חלק. ומ"ש הרב הנזכר אין בו כדי שביעה ועיין בעץ החיים. ועמ"ש עוד הרב חזון נחום דף קנ"ה ומ"ש אני בעניי שם פ"ב דטהרות על דבריו בס"ד:

פרק ג

משנה יב

אמר ר' יהושע בן לוי עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק י"ש עולמות וכו'. כתב מורנו הרב חזון נחום שמצא כתוב דבבבא דחלות דבש סיימו הר"ש והרא"ש פירוש המשנה אבל הרמב"ם בפירושו הביאה אף שהיא מימרא ומייתי לה פרק חלק (סנהדרין דף ק') וכו' ע"ש. והרב הכותב הזה מר ניהו הרב החסיד מהר"ר שלמה עדני זלה"ה [מרבנן קשישאי דבעה"ק חברון וכתב הוא ז"ל דהיה תלמיד הרב מהר"ר בצלאל אשכנזי והרב מהר"ר חיים ויטאל זכרם לברכה] וכן הוא בספרו מלאכת שלמה פירוש המשנה כ"י וסיים וז"ל וגם ה"ר יוסף כתב דבס"א לא גריס אריב"ל במשנה ואומר אני אשריך משנה שנכנסת בק"ש דאוריתא ויצאת במשקה דבש שהוא נעשה תחלה מדברי סופרים עכ"ל:

והן אמת שהדבר קשה דלגירסת הרמב"ם שהיא גירסתנו ההיא דפרק חלק דא"ל לאביי מ"ט לא שכיחא באגדתא דאמרי במערבא משמיה דרבה בר מרי עתיד הקב"ה ליתן ש"י עולמות וכו' דהני אמוראי לא ידעי להאי משנה. ולמ"ש מהר"ש הנזכר דאיכא נסחי דלא גרסי ומסיימי בחלות דבש והיא גירסת הר"ש והרא"ש ק"ק דבמדרש רבה סדר נשא פרשה י"ג אמת דחתימת המשנה במ"ם. ותו קשה על מהר"ש הנזכר שכתב דהרא"ש ל"ג לה שהרי הרא"ש בפירושו הביאה ופירשה:

וחזה הוית לעטרת ראשי אבא מארי זלה"ה בנימוקיו שפירש במאמר זה דריב"ל במ"ש חכמי המדע כי צדי"ק י"סוד עולם נקרא השומר אות ברית קדש ואם ח"ו הוציא ז"ל מורידו לעמקי הקליפות ואם ישוב בתשובה מעלה אותם למקומם תוך האוצר וז"ש עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק שהוא תואר לשומר אות ברית וזהו לכל צדיק וצדיק בין צדיק מעיקרו שלא חטא מנעוריו בין צדיק ששב בתשובה וא"ה עמל וילק"ט יוסף את כל הכסף עתיד להנחיל ש"י עולמות כמנין קר"י שהוא גימטריא ש"י בא בשכרו שנשמר

מקרי. וכי תימא התינח מי שלא חטא מנעוריו אמנם אשר שב בתשובה הא חסרי להו אותם ניצוצות הקדושה לזה אמר ואוצרותיהם אמלא אוצר הנקרא גוף על ידי תשובתם אמלא להחזיר למקומם ניצוצות הקדושה זהו תורף דברי עטרת ראשי אבא מארי זלה"ה וכפי דבריו יש לרמוז אמלא גימטריא ע"ב דבמחשבה אתבריר כלא:

ואנא לגבי אבא חלא בר חמרא ברגליו אעבורה לדקדק לכל צדיק וצדיק ונקדים מ"ש בברכות סוף פרק אין עומדין במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד. והרמב"ם פ"ז דתשובה פסק כן וטעמא טעים דבעלי תשובה טעם טעם החטא ופירש ממנו וכבש יצרו. אמנם הרב חידושי אגדות כתב שם דהא דאמרו במקום שבעלי תשובה עומדין היינו שחטא במחשבה דוקא ע"ש באורך:

ובזה הנה שפתי על פי הב"אר ונרמוז נמי סמיכות משנת ריב"ל למשנה הקודמת חלות דבש מאימתי מטמאות משום משקה בש"א משיהרהר וב"ה אומרים משירסק אריב"ל וכו' ורבינו עובדיה הביא גירסא זו ופירשה משיהרהר כלומר משיהרהר מחשבה בלבו לרדות דבש משירסק כשרוצים לרדות דבש מהכורת חותכין בסכין ומוציאין חלות חלות וזהו רסוקן עכ"ל הא למדת דפליגי ב"ש וב"ה מאימתי מטמאות דב"ש סברי במחשבה וב"ה סברי במעשה. ואתיא כי הא דפליגי הרמב"ם ומהרש"א דלמהרש"א האדם נטמא וחוטא במחשבה ואחרי שובו ממחשבתו הרעה יקרא בעל תשובה ובכי האי גוונא אמרו במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד וזו מעין דוגמת סברת ב"ש דמשיהרהר מטמאות וכל קבל דנא היא סברת הרמב"ם דבעל תשובה הוא מי שחטא בפועל דומה לסברת בית הלל. והלכה כבית הלל. וא"כ נמצא דלדעת הרמב"ם זאת מצאנו תרי מיני צדיקי אחד שלא חטא אף במחשבה. ואחד שהרהר בפשע וחטאה ונקה לו ינקה שלא בא לידי מעשה והא נמי צדיק גמור מיקרי לדעת הרמב"ם ולא בעל תשובה והיינו דקאמר ריב"ל עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק בין מי שהרהר בעבירה וי"חרט חרט"ה גדולה ולא עשה בין מי שלא הרהר בעבירה וניצול גם מהרהור. ש"י עולמות שנאמר להנחיל אוהבי תרתי משמע י"ש ואוצרותיהם אמלא:

אמר ר"ש בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום וכו'. פירש רבינו האר"י זצ"ל דזה מדבר בסוד המלך הח' יסוד הנקרא חי על שלא נשבר כ"כ מהרה כמו שאר מלכים בסוד בן ישי ח"י ונמצא כי בכל הכלים לא מצא הקב"ה כלי אשר יחזיק ברכתו בתוכו זולת השלום שהוא היסוד שלא נשבר כל כך. עד כאן אמרי קדוש זי"ע:

ב ואנכי עפר דל אפשר לי לומר דרך דרש ונקדים אותה ששנינו בשילהי טבול יום על מנת שתעלה שלום. שלום מן השבר ומן השפיכה ר"ש אומר אף מן הטומאה ופירשו המפרשים דלת"ק לא כיוין על טומאה דלא שכיחא ולאו אדעתיה ואמרו פרק מי שאחזו אי קביל כל אונסא דמתיליד אונסא דלא שכיח לא קביל. וכתבנו בעניותנו בדרושים דלצד עילאה לא נאמר זה דגבי אדם אמרינן לא אסיק אדעתיה לא כן כלפי מעלה כי הוא יודע תעלומות וכל העתידות. וא"כ כשהוא יתברך נותן שלום ומברך לשלום הוא שלום בכל שלום מן השבר שלא יעבור עבירה דע"י העבירה נפגם ונשבר ונתקלקל הגיד הרמוז לעבירה ההיא כמ"ש הרב מהרח"ו זצ"ל ושלום מן השפיכה שלא ישפך מניצוצי הקדושה מתורה ומצות לסט"א ושלום מן הטומאה שלא תשרה הטומאה בקרבו היא הסט"א וז"ש רבי שמעון בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום כי כשמברכם בשלום נשמרים מן השבר ומן השפיכה ומן הטומאה שנאמר ה' עז לעמו יתן שנותן תורה לישראל אין עז אלא תורה. וכי תימא מי יכול לעמוד כי ארוכה מארץ מדה ויצר סמוך מסיתו הס"ת כפול לז"א ה' יברך את עמו בשלום והם נשמרים מהכל אם יהיו ראוים לכל. והיינו דאמרינן בשילהי קידושין דהוו מכרזי הזהרו בר"מ ותורתו כי בהיותו קרוב ודבק לקדושה ה' שומרו מכל רע וי"צל אלהים מן השבר ושפיכה וטומאה ויהי שלום בחילו שלום מלא ובדרושים פירשנו שזש"ה הנני נותן לו את בריתי שלום דכשאני נותן הוא שלום בכל וז"ש רז"ל גדול השלום שניתן לפנחס ועוד פירשתי בעניותי כמה כתובים ומאמרי רז"ל בס"ד:

ג ויתכן לרמוז עוד במה שראיתי בספר חדש בנין שלמה להרב המאה"ג ריש מתיבתא כמהר"ר נתן מז נר"ו והוא שיטת סנהדרין ובא לידי מקרוב וראיתי בדף קי"ב שכתב עמ"ש שם בסנהדרין דף צ"ט א"ר אלכסנדרי כל העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה שנאמר או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי והרב הנזכר נפק דק דמה מחלקת שייך בפמליא של מעלה דשם לא יש לא קנאה ולא שנאה ולא תחרות ותו דיליף מקרא יעשה שלום לי כביכול שעושה שלום להקב"ה והוא תימה דמי יאמר לו מה תעשה דשייך עשיית שלום. ופירש הרב נר"ו דזה תורף דבריו דידוע דמלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא. וכבר מודעת זאת בכל הארץ כי יהיה ריב בין אנשים כל חד מינייהו בחרונו יבהלהו לחבירו ומגזים עליו ויתר הגז"ם תבענה שפתיו רמו"ז חסרי"ו ולשונו תמהר להודיע לבני אדם כל מומין שבחבירו משום פגמו בתורה ובמצות ודרך ארץ על פי מדות"יו הנגלות והנסתרות על צדקו נפשו ולהרשיע לחבירו ומכל שכן כשמריבין בעש"ג כל א' מניח את הקל"קלה ולשון מדברת

עבירה גוררת אמריה ממררת מלשני בסתר רעהו מוסיפין על המש"פלות להשפיל חבירו ולהגביה עצמו והם לא ידעו כי בנפשם הוא כי העש"ג אז יאמרו בגוים זה העם לא היה כי שניהם רשעים וכל מה שאומר א' על חבירו דובר אמת צדקו יחדיו ועי"ז נותן מקום למדת הדין שלהם כי ידעו צפוני טמוני וגוזרי גזרות וכל כי הני מילי בכל הארץ יצא קום עין רואה ואזן שומעת חס"ר קובע"ת קו"ץ מעשה והביאו ס"ילון ממאיר ואוי להם אהה עליהם כי הם משפילים דגל התורה וחכמת סופרים תסרח והעורכים הם חכמים בעיניהם כי היצה"ר וסט"א מגדילם שיש לו ריוח גדול חילול התורה וחטא זה הוא כעע"ז כמ"ש רש"י ריש משפטים וכמ"ש הפוסקים ובתשובות הרב כנה"ג עש"ב ומכלים ממונם בשאט בנפש וברצון לשונאי גופם ונפשם וגם מטילים דופי בחבריהם ומודיעים להם עצי עריסותנו וכמה תקלות לגוף וגפש ה' יחזירנו בתשובה. וממנו נקח להבדיל שמץ מנהו לפמליא של מעלה כי אפילו רקנים שבישראל מלאים מצות ובכל מצוה קנה לו פרקליט למליץ לפני כסא כבודו יתברך. וכשיש מחלוקת בישראל וכל א' מתאוה ומצפה לרעות חבירו ומדבר תועה על חבירו כל דיבור עושה רושם עד"ש אל תהי קללת הדיוט וכו' וכל אחד מבקש להקב"ה שיהיה בעזרו וישפיל חבירו והמלאכים שנבראו ע"י המצות של כל אחד הם מליצים לפני ב"ד הגדול פמליא של מעלה ומזכיר מצות שלו ורעות חבירו וכן מלאכים של חבירו עושים כן ונמצא כל כת מזכרת עונות שכנגדו ועי"ז ניתן מקום למדה"ד והם נענשים וזהו מחלקת בפמליא של מעלה היינו המלאכים שנבראו מהמצות של כל א' מהם מתקוטטים ומקטרגים כל אחד על חבירו ומי שעוסק בתורה לשמה נקרא ריע אוהב את הבריות ומקרבן לתורה משמח את הבריות וע"י אהבת הבריות לו דבריו נשמעים ויכול לעשות שלום בין איש לרעהו מכניס אהבה בלב כל אחד על חבירו וכל אחד מדבר טוב על חבירו וא"כ עושה שלום למטה ולמעלה בין המלאכים של כל אחד ועושה כ"י להקב"ה שלום כי מדת רחמיו לרחם על ישראל והמקטרג מעורר הדין וכל כת מבעלי המחלוקת מעורר למעלה לקטרג על חבירו ומוכרח הקב"ה לעשות דין כי מדה"ד אינה מנחת לרחם והוא נגד רצונו יתברך כי רחום הוא והוא בעל הרחמים זהו תורף דבריו עיין בספרו באורך וברוחב ובדרוש לשבת תשובה בקונטריס כסא דוד דרוש י"ג הארכתי בזה בס"ד:

ועתה אמרתי להסמיך זה במשנתנו כי הנה הברכה והשפע היורדת לישראל מן השמים בהיות מחלקת למטה מזה נמשך למעלה שהמלאכים של מצות מקטרגים ומתעורר מדת הדין והיה עכ"ב השפע הטוב הנגזר על ישראל מבעל הרחמים. וז"ש לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה שעל ידו נשפעת הברכה ולא תעכב מדה"ד. אלא השלום דכשיש שלום

למטה מתעורר השלום בפמליא של מעלה ואז הברכה נשפעת שנאמר ה' עז לעמו יתן ואין עז אלא תורה וע"י תורה לשמה יברך את עמו בשלום דהעוסק בתורה לשמה דבריו נשמעים ועושה שלום וגורם שלום בפמליא של מעלה וגם כ"י שלום יעשה לו דמדתו להטיב ואינו מוצא מקום מדה"ד לקטרג והכל שלום:

ד ואפשר לקשר משנת ריב"ל עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וכו' ומשנת ר"ש בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק וכו' ומשנת מאימתי קורין את שמע וכו' לנעוץ סופה בתחילתה ונקדים מה שחקר הרב המבי"ט בספרו קרית ספר בהקדמה דמאחר דכל תרי"ג מצות הם שיעור קומה ואין בידינו לקיים רוב מ"ע ובצרי טובא אין גם אחד שישלים חיובו ותירץ דבהיות ישראל גוף אחד כל אחד יש לו חלק במה שמקיים חבירו ושפיר קרינן שמקיים תרי"ג מצות שמה שלא קיים הוא קיים חבירו ומה שלא קיים חבירו קיים ישראל אחר וכל ישראל הם אחדות אחד עש"ב. גם נקדים מ"ש רבינו האר"י זצ"ל שקודם תפלה יקבל מצות ואהבת לרעך כמוך ויאהב את כל ישראל כנפשו כדי שתעלה תפלתו כלולה מכל ישראל. והטעם כי בתפלה נעשה יחוד עליון וצריך שיהיה מכללות ישראל ובהיות ישראל ביחוד. יכון מאד היחוד הנעשה ע"י התפלה כלול מכל נשמות ישראל והיו לאחדים:

וזהו טעם שקודם ק"ש באמירת וקרבתנו מלכנו אמר האר"י זצ"ל לזכור מעמד הר סיני והטעם שבמעמד ה"ס כתיב ויחן שם ישראל שהיו כלם בלב אחד כמשז"ל ובזוכרו זה יתן אל לבו לאהוב לכל ישראל ועי"ז יחוד ק"ש יהיה נעשה על ידי כללות ישראל. ומעתה נבא אל הביאור ונקדים מה שפירש הרב כוס הישועות כי תרי"ג מצות דאוריתא וז' דרבנן הם כת"ר והנשים פלגן בהדייהו ועל כל מצוה יזכה לעולם א' וז"ש ריב"ל עתיד הקב"ה להנחיל ש"י עולמות בתורת נחלה וכי תימא הלא שכרם הוא ש"י מחצית כת"ר לז"א ואוצרותיהם אמלא פירוש נשיהם דהן עשויות כאוצר אני נותן להם המחצית. ועכ"ז בתורת נחלה אני נותן להם ש"י עולמות מלבד הש"י שהוא חלקם ותמורת חלק נשיהם בתורת נחלה אתן ש"י אחרים עכ"ד. והשתא יש לחקור כי אין האדם יכול להשלים תרי"ג מצוות ואיך קפסיק ותני ש"י עולמות. להכי הוא דאתא רשב"ח ואמר לא מצא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום כי בהיות שלום בינינו כל א' יש לו חלק במצות שעושה חבירו ושפיר קרינן שקיים הכל ולהיות היחוד למטה בין ישראל דנחשבים לגוף אחד. היינו דאהני לעשות יחוד ק"ש בהיותם כל ישראל נחשבים כגוף אחד וכמו שאנו זוכרים מעמד ה"ס שהיינו כלנו כגוף אחד כדבר האמור. וזהו סמיכות יברך את עמו בשלום:

מאימתי קורין את שמע בערבין לרמוז דקודם ק"ש צריך שיהיה שלום בינינו ואח"ך קרית שמע שיהיה היחוד כלול מכל נשמות ישראל:

ה ועוד אפשר לרמוז ולקשר המשנה סופה לתחלתה מעין דוגמא תורה שבכתב שדרשו רז"ל בשוחר טוב מזמור פ"ה כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו שלום אלו הקרבנות. ואמרו ז"ל לא לן אדם בירושלים ובידו עון שתמיד של שחר וכו' וארז"ל שהראה הקב"ה לאאע"ה הקרבנות וא"ל תינח בזמן שבה"מ קיים וכו' וא"ל הקב"ה יעסקו בתורה ואני מעלה עליהם כאלו הקריבו הקרבנות. ואמרו רז"ל בדברים רבה פרשת ואתחנן כי הקורא ק"ש מכפר כשני תמידין ע"ש. ואפשר שזה רמז גם כן רשב"ח לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום שהם הקרבנות כי הם כלי כפרה לישראל וכמו שהראה הקב"ה לאאע"ה כי בשני תמידין יתכפרו ישראל וכן שאר קרבנות שנאמר ה' עז לעמו יתן שנתן לנו התורה ה' יברך את עמו בשלום שהם הקרבנות ונתן התורה כי כאשר אין בה"מ התורה מועלת כקרבנות כמו שא"ל הקב"ה לאאע"ה כמדובר וז"ש עז לעמו יתן התורה ועל ידי התורה יברך את עמו בשלום כאלו הקריבו הקרבנות שנקראים שלום:

והיינו מאימתי קורין את שמע שם רמז דק"ש מכפרת כאלו הקריבו שני תמידין בבקר ובין הערבים ויהי הקשר אמיץ תורה שבע"פ נעוץ סופה לתחילתה יברך את עמו בשלום מאימתי קורין את שמע כדבר האמור דק"ש הוי כתמידין ואחר שסיים שהתורה היא כמקריב קרבנות בכללות פתח בקרית שמע דיש לה סגולה נוספת שהיא מכפרת כשני תמידין ואמר משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן כי אכילת תרומה היא כעבודה כמ"ש בש"ם בפסחים פרק אלו דברים והרמב"ם סוף הלכות תרומות ורמז כי כשם שאכילת תרומה היא כעבודה כן ק"ש כעבודה כאלו הקריב תמידין כדבר האמור מפי כבוד רז"ל וכמש"ל:

ו אך אוסיף להביט להרב זרע ברך ח"ג על ברכות דף ו' ע"ב מהספר ישב ודרש סוף משנה לתחילתה והאריך ותורף קצת דבריו הוא ע"פ הקדמות המקובלים דזוכה לש"י עולמות בעבור ש"י ר"ת שמע ישראל וסיים בפסוק ה' עז לעמו ועז תפילין ואדה"ר פגם בשני דלתין משם שדי ושם אדני ונשאר שיאני וז"ש הנחש השי"אני. והב' דלתין נעשו מם סתומה והתיקון ע"י ק"ש ד' דאחד וד' דתפילין. וע"י משנה ולכן פתח במאי דסיים מאימתי קורין את שמע זהו תורף קיצור דבריו ז"ל ע"ש באורך ואנכי עפר דל אומר שיש לרמוז כי תיבת בשלו"ם שסיים המשנה הוא גימטריא שדי אדני עם הכולל כי ע"י השלום על ישראל תקון לשני שמות שדי אדני שפגם אדה"ר וע"י לימוד המשניות ולכן סיים בשלום מם סתומה והתחיל מאימתי מם פתוחה להורות כי ע"י למוד המשנה וק"ש

המם סתומה תפתח ויתוקנו השני דלתין ולכן פתח מאימתי המ"ם פתוחה. ועוד יש לרמוז כי שני מימי"ן שמתחלת המשנה ומסיימת ותיבת מאימתי בגימטריא תפילין עם הכולל לרמוז דע"י ק"ש ותפילין תפתח המ"ם ויתוקנו השני דלתין ובדרושים הארכתי בס"ד בהקדמות אלו ואחרות והיום קצרה ויהי הקצ"ר אמי"ן:

ז וירמוז עוד כי שלום הוא יסוד ובו שם שדי ולכן מסיימת בשלו"ם שהוא יסוד ומתחלת מאימתי כי תיבת מאימתי הוא גימטריא מילוי שדי שהוא ת"ק עם הכולל וזהו קשר סופה לתחלתה כי ע"י היסוד מתקשרים כל העולמות:

ח ואומר אני עוד רמז במ"ש פ"ק דחגיגה את ה' האמרת היום וה' האמירך אמר הקב"ה אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם דכתיב שמע ישראל ה"א ה' אחד ואני אעשה אתכם חטיבה א' בעולם דכתיב ומי כעמך ישראל גוי אחד. וזהו הקשר ה' יברך את עמו בשלום ויהיו כגוף אחד על כן יאמר ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ וזכינו לזה ע"י ק"ש שאנו אומרים ה' אחד וכמ"ש אתם עשיתוני חטיבה וכו' גם אני אעשה וכו' ולכן פתח מאימתי קורין וכו' במצות ק"ש שבזה זכינו לשלום ולהיות גוי אחד ומתקיים את ה' האמרת וה' האמירך:

ט גם זאת יש לרמוז במה שרמוז בזהר הקדוש ומפורש בכתבי רבינו האר"י זצ"ל שהתורה נתנה לנו מבריאה ואימא מקננת בבריאה וזה רמז ה' עז לעמו יתן אין עז אלא תורה והיא בחינת בריאה ולכן פתח מאימתי גימטריא אשר שהוא רומז לאימא דמקננת בבריאה: **(יוד) ויתכן לרמוז בהקדים מ"ש הרב הגדול מהר"י מטראני בדרשותיו דרוש שני לפרשת שמיני דלשעבר היה הכל כדמות ארוסין ולא זכינו ללמוד תורה מפי הגבורה אלא על ידי סרסור לפיכך לא נתקיים בנו לא לימוד התורה ולא כשרון המעשים אבל לעתיד לבא יהיה כדמות נשואין ונזכה ללמוד תורה מפי הגבורה ותתקים בנו התורה והמעשים טובים כדכתיב וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך זהו תורף דברי הרב בקצור נמרץ הלא בספרתו נפלאות מתורתו. ואפשר שלהיות שעתה נתנה התורה מבחינת בריאה היה כן ולעת"ל שנזכה ללמוד מפי הגבורה יהיה מבחינה עליונה. ואולי זה הרמז ה' עז לעמו יתן לעתיד הוא בעצמו כמ"ש ה' עז לעמו יתן כביכול בכבודו ונזכה ללמוד מפי הגבורה וזהו יתן לעתיד. ואז שנזכה ללמוד מפיו כ"י תתקיים בנו בלי שכחה ומחלקת כמש"ה וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך [עיין מה שכתבתי לפנים בחתימת מסכת ברכות במימרת ת"ח מרבים שלום הוא יברכנו לשלום ולאורך ימים ושנים יחיינו מחיה חיים]** שכיון שתתקיים התורה בנו ויהיה כשרון המעשים אז רב שלום בכל. וז"ש ה' יברך את עמו בשלום שלא יהיה שום מחלקת בתורה ולא שכחה וגם

יהיה שלום בעצמינו ואברינו כי ע"י קיום המצות כתקנן נתקנים אברים וגידים ויהיה שלום מבית ומחוץ ובכל העולמות. וזה יהיה לעתיד לבא במהרה בימינו. אמנם עתה התורה נתנה מבחינת בריאה כרמוז בתיבת מאימתי בגימטריא אשר שהיא אימא מקננא בכרסיא וגרם העון ששלט שכחה הגורמת מחלקת ובכל דבר שאול ישאלו מאימתי יהיה זה ויש מחלקת שלא יש הלכה ברורה מעין דוגמא מאימתי קורין את שמע וכו' דברי ר' אליעזר וחכ"א וכו' אבל לעתיד לבא ה' עז לעמו יתן כביכול בכבודו ובעצמו. יראו עינינו וישמח לבנו יאר פניו אתנו וה' ברחמיו יאיר עינינו בתורתו תורת חיים:

בנל"ך ואע"י יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם. כל הנשמה תהלל יה הללויה. ומרומם על כל ברכה ותהלה. ת"ו ש"ל ב"ע

לשון השמטות והוספות שנדפסו בסוף הספר דפוס ליוורנו (א"ה: לפנינו הצגנו אותם במקומם).

בינ"ו עמ"י שע"ו. שומר הפתח. אם דלת היא נצו"ר עליה לו"ח אר"ש זו היא נטירה לעשות כוונ"ם: אם יש בהן בפות"ח מה שיקלוט העי"ן על אשר נשמ"ט שג"א נפל טע"ו במדכ"ר ויחנו בחס"רות מינים ממינים: אם קראתי ויעננני אל רחום יעזרנו ע"ד כבוד שמו כי הוא הנותן ליעף כח ולאין אונים: